

Azrbaycan iqtisadiyyat hans vziytdadir

kiqat devalvasiyadan 4 il tmsin baxmayaraq Azrbaycan iqtisadiyyat hl d 2015-ci ilin fevral v dekabr aynda manatn dollara nzn mnnsindki kskin dyiikliklrin tsirindn itirdiklri h d brpa ed bilmir

Aannews-Mazalmas, onlarla mütrilr arasnda münasibtlrin grginlmsi, bütövlükd maliyy sistemin, xüsusil banklara olan etimadn aa dümsin gtirib çxaran devalvasiya proseslrinin tsirlri h d bu sektorda aparc neqativ rola malikdir. Bu sektordak durumu arladran balca sbblrn biri d Azrbaycan Beynlxalq Banknn dövlt v mütrilr mxsus vsaitlrinin ourlanmas v onun nticsind yaranm toksid aktivlrin tmizlnmsi üçün milyardlarla büdc vsaitinin xrclnmsi olub. Odur ki, Azrbaycan iqtisadiyyatnn müasir çtinliklri arasnda bank sektorunun salamladrlmas v adekvat maliyy siyastinin qurulmas önd .glir

Kinci çtinlik neft-qaz resurslarndan asln güclnmsindn qaynaqlanr. Bu asllq demk olar ki, bütün sahlrd müahid olunmaqdadr. 2015-2016-c illrd müahid olunan aslln ziflmsini 2017-ci ildn dünya bazarnda xam neftin qiymtinin bahalamas sonra yaranm ks-effektl vzlnmy balayb. Bel ki, dövlt büdcsinin daxilolmalarnda neft glirlrinin 2017-ci ildki 47,7 faizlik pay 2018-ci ild 59,5 faiz, ixracatda xam neft, neft mhsullar v tbii qazn pay müvafiq olaraq 2017-ci ildki [88,62 faiz](#)dn 2018-ci ild [91,17 faiz](#), nhayt neft-qaz snayesinin ÜDM-d pay 2017-ci ildki [37,17 faiz](#)dn 2018-ci ild [42,56 faiz](#) qdr artb. Bununla yana respublika üzr orta aylq mk haqq il mdn snayesindki orta aylq mk haqq arasında 6 dfydk frq yaranb. Bu neqativ tendensiyanlar, qrarlam trendlr cari ild d davam etmkd v xüsusil d büdc glirlrinin formalamasnda daha qabarq müahid olunmaqdadr. Çünki, 2014-cü ildn 2018-ci ildk neft fondundan dövlt büdcsin yönln transferlrin azalma trendini ötn ildn balayan yeni artm dasl vez edib. Bel ki, ötn ilin dövlt büdc daxilolmalarnda ARDNF-nin transferlri 10 milyard 995 milyon manat olduu halda, bu il üçün transferrin illik mbli 11 milyard 364 milyon manat proqnozladrlb. Bu is o demkdir, cari ilin büdcsinin formalamasnda yalnız ARDNF-nin transfertlri hesabna daxilolmalarn pay 50 faiz yaxn olacaq, bundan lav ADRN-nin v AB-in ödnili hesabna büdcd birbaa neft glirlrinin hcmi 13 milyard 700 milyon manata çatacaq ki, bu da 2017-ci ill müqayisd 70 faiz çoxdur. Bu is o demkdir ki, cari ild dövlt büdcsinin cmi glirlind neft sektorundan daxilolmalarn 60 faizi ötcyini demy .sas verir

xracatda da eyni tendensiya müahid olunmaqdadr. Dünya bazarnda nefin qiymtinin bahalamas v qaz hasilatnn artm hesabna 2019-cu ilin ilk 4 aynda xam neft, neft mhsullar v tbii qazn cmi ixracatdak pay [91,62 faiz](#) tkil edib. Eyni il d cari ilin yanvar-aprel aylarnda ÜDM-d neft sektorunun pay [42,82 faiz](#) olub Dövlt Statistika Komitsi, Maliyy Nazirliyi v Dövlt Gömrük Komitsinin rsmi hesabatlar sasnda aparlan müqayisi dyrlndimlrl son 2 il 4 ayda müahid olunan bütün dyiiklikl Azrbaycan iqtisadiyyatnn tbii v tüknn resurlardan asllnn güclndiyini göstrir. Bunu rtlrndirn balca amillrdn biri d Azrbaycana neft glirlrinin idarolunmasnda xrclmlrin pro-tsiklik xarakter damasdr. Bel ki, neft glirlrinin xrclnmsi tempi xam neft, neft mhsullar v tbii qazn ixracatnda daxilolmalarn hcmindn asldr, xammal ixracatndan valyuta glrilri artanda .büdc xrclmlri d artr, azalanda is azalr

Uuml;çüncü çtinlik Azrbaycanda sosial ödnilrin mblinin hl&d qonu post-sovet ölkiri il müqayisd az olmas il baldr. Baxmayaraq ki, cari ilin martn aynn 1-dn mk pensiyalarann minimum mbli 160 manat, minimum mk haqq180 manat müyyn edilib, elc d tqaüdler v müavintlr afrtbl, amam MDB Statistika Komitsinin aprelin 1- olan mlumatna gör, orta aylq nominal mk haqq mblin gör Azrbaycan yen d autsayderlr srasndan çxa bilmyib. Bel ki, Azrbaycanda orta aylq nominal mk haqq 338 dollar olduu halda, bu göstrici Ermnistanda 364 dollar, Ukraynada 390, Gürcüstanda 398 dollar, Qazaxstanda 444 dollar, Belarusda 471 dollar, Rusiyada [695 dollar](#) olub. Htta 2005-ci ild Ermnistanda orta aylq mk haqq (114 dollar) Azrbaycandan 17 dollar az olduu halda bu ilin aprel aynn 1- olan mlumata gör Ermnistanda orta aylq mk haqq (364 dollar) Azrbaycandan 26 dollar çoxdur. Bununla yana, hazrda Azrbaycanda orta aylq mk haqq Ukraynadan 52 dollar, Gürcüstandan 60 dollar, Qazaxstandan 106 dollar, Belarusdan 133 dollar, Rusiyadan 357 dollar aadr. Bundan lav, Azrbaycanda hr 1000 nfr 130, Ermnistanda 154, Qazaxstanda 157, Moldovada 200, Ukraynada 264, Belarusda 273, Rusiyada 296 pensiyaç düür. Diqqt edin demk olar ki, halisinin say Azrbaycanla eyni olan Belarus 2 milyon 594 min tqaüdçüy v ya halinin 26 faizin, Azrbaycan is 1 milyon 299,5 min tqaüdçüy (2018-ci ild ölkd tqaüdçülrin say 20,9 min nfr azalb) v ya halinin 13 faizin pensiya verir. Amma buna baxmayaraq Azrbaycanda mk pensiyalarann orta mbli Rusiyadan 2 df, .Qazaxstan v Belarusdan is 1,5 df azdr. Yekun olaraq onu qeyd etmk istrdim ki, Azrbaycanda 2019-cu ilin yanvar-aprel aylarnda ÜDM 2018-i ilin yanvar-aprel aylarna nisbtn 2,1 faiz artb. Azrbaycanda ötn il 46 milyard 939 milyon dollarlq ÜDM istehsal olunub. Bu göstrici 2014-cü ildki ÜDM-dn (75 milyard 659 dollar) 28 milyard 720 milyon dollar aadr. Bu o demkdir ki, bu gündn hesablayanda 2014-cü ill müqayisd itirilmi ÜDM hazrk artm tempi il 23,5 il, yni 2042-ci ilin sonunda brpa edil bilr. Odur ki, irli getmk v itirilnri brpa etmk üçün daha yüksk iqtisadi artm tlb olunur. Bu is hazrk idarçilik rtlri il mümkün deyil. Azrbaycanda iqtisadi artmn mnblr v sahlri üzr ciddi islahatlara ehtiyac var. Buna yalnz iqtisadi azadlqlar v ks mrkzldirm sahsind köklü dyiikliklrl, bütün sahlrd instiitutsional v struktur islahatarla nail olmaq mümkündür. Aparlan kosmetik dyiikliklrl bütövlükd iqtisadi inkiafda, xüsusil d halinin .sosial vziyyetind ciddi dyiikliklri rtlndir bilmyck